

Konference Rovné šance. Práce. Rodina = Spokojený občan 18.-19.9.2014 Zámek Valeč

Finanční gramotnost jako prevence v boji proti chudobě a sociálnímu vyloučení

Ivan Noveský

předseda správní rady FINANČNÍ GRAMOTNOST, o.p.s. a prezident AFOG, o.s.

Anotace:

Příspěvek propaguje finanční gramotnost jako základní prvek APZ v boji proti chudobě a sociálnímu vyloučení. Jako prevenci dlouhodobé nezaměstnanosti předlužených osob včetně problematiky udržení pracovní pozice, pokud ji předlužení získají. Poukazuje na další problémy zaměstnavatelů plynoucí z předluženosti zaměstnanců. Příspěvek ukazuje možné úspory státního rozpočtu ve stamilionech korun zbytečných společenských nákladů plynoucích z finanční ngramotnosti, i když náš stát nezajímají ekonomické dopady finanční ngramotnosti a ani je nemá propočítané. Na rozdíl od Velké Británie, kde si to spočítali a vědí, že finanční ngramotnost stojí britské daňové poplatníky ročně několik miliard liber ročně.

Příspěvek přednesený v panelové diskusi:

1)Co je finanční gramotnost? Zapomeňme na složité definice a použijme citaci z příspěvku dlouholeté předsedkyně Výboru pro zdravotnictví a sociální politiku Senátu PČR: *„Finanční gramotnost není nic nového a dříve znamenala, jako základ výchovy mladých v rodině i ve škole, v podstatě umění nebo schopnost hospodařit se svým majetkem a penězi. Na pracovitosti a schopnosti hospodařit a šetřit, byla již v první republice založena prosperita celé československé společnosti. Konzumní trendy představované různými subjekty, které nyní válčují celý svět, u nás našly nepřipravenou a v pravém slova smyslu finančně ngramotnou společnost, která jim umožňuje vytvářet obrovské zisky bez ohledu na osobní, sociální i celospolečenské dopady.“* Paní RNDr. Alena Palečková, která působila i jako místopředsedkyně Senátu PČR za ODS, určitě nemohla být podezřívána z levicového myšlení, přesto je její zdůvodnění potřeby finanční gramotnosti, alespoň pro mě, nejuvěstižnější ze stovek různých definic a zdůvodnění. Tuto citaci z 1. mezinárodní konference k finanční gramotnosti dne 31. 10.2008 jsem proto použil i v Úvodu ve 2. vydání Slabikáře finanční gramotnosti a z toho jsem vám nyní citoval. Dodávám k tomu, že k finanční gramotnosti patří např. umění sestavit si rozpočet a děsím se různých pseudoškolitelů finanční gramotnosti, kteří se snaží prodat jakýkoliv produkt lidem, jejichž důvěru si při školení získali.

2)Hospodaření státu je typicky velmi špatným příkladem pro všechny občany. Kdy byl naposledy vyrovnaný rozpočet České republiky? Pokud považujeme za úspěch, že státní dluh za v posledních letech narůstá pouze o 100 miliard Kč ročně, je cosi špatné v našem myšlení i v morálce. Pokud státní dluh přesahuje 1,8 bilionů Kč a všichni se tváří, že o nic nejde, je zřejmé, že nikdo z politiků ani neuvažuje se splácením tohoto státního dluhu. Kolik vůbec

dluží města a obce? Pokud i občané dluží cca 1,5 bilionů Kč, což lze vzhledem k časté anonymitě věřitelů velmi obtížně zjistit, kolik dluhů vlastně připadá na 1 občana průměrně?

3) Finanční negramotnost státu dokazuje i nezáměr státu o ekonomiku sociálních věcí. Stát neví, kolik ho stojí 1 nezaměstnaný (pozor, není to číslo totožné s náklady na APZ), i když kdysi (v roce 2006) vypracovala spol. Deloitte základní výpočet. Z tohoto výpočtu aproximací a kontrolními propočty, např. ČMKOS a dalších, vycházelo v letech 2010-2012 cca 190-213 tis. Kč, jako roční zatížení státního rozpočtu 1 nezaměstnaným. Kolik stojí státní rozpočet 1 bezdomovec, to mají spočítáno pouze "chudé" stát, jako např. Velká Británie, kde v roce 2009 na 1 bezdomovce stát vynaložil 26 tis. liber ročně. Pro srovnání na studium lékařské fakulty musel v té době v GB vynaložit cizinec- student 23 tis. liber ročně. V ČR se mně ani mým kolegům nepodařilo dohledat kolik stojí 1 bezdomovec státní rozpočet ČR, ale náklady nelze ztotožnit s cca 370 miliony Kč vynaloženými např. v roce 2008 na NDC, noclehárny, AD, DnPC nebo ChB. Ostatně kolik je vůbec bezdomovců v ČR, některé prameny uvádějí 3 tis. v Praze, 1 tis. v Brně, ale kde je pravda? A pokud mezi bezdomovce budeme počítat i osoby, které mají trvalé bydliště na úřadech jako obranu proti exekucím, dostaneme se na jaké číslo?

Ostatně stát zpravidla řeší problém až ex post. Typickým příkladem jsou např. ubytovny, resp. příspěvky na bydlení. Když jsem v červenci 2013 poslal tehdejšími ministry MPSV ČR a MV ČR projekt Sociální mapa ČR, který měl z prostředků ESF zaměstnat 1500 absolventů a zapojením získat přesný přehled a s jeho pomocí snížit náklady státu a bezpečnostní rizika plynoucí z vytváření těchto nových sociálně vyloučených ghett, byl tento projekt odmítnut jako nepotřebný. Po roce, v červenci 2014, když situace s výší příspěvků na bydlení začala přerůstat MPSV ČR přes hlavu, vytvořilo MPSV ČR obdobný projekt, ale bez absolventů a prostředků ESF a pro státní rozpočet minimálně 21x dražší. Škoda těch zbytečně vynakládaných 2,5 miliardy Kč, které mohly být účelněji vynaloženy na začleňování právě lidí z těchto ghett.

4) K původnímu tématu konference- co můžeme chtít po občanech, když stát se chová jako nejhorší dlužník, t.j. stále své dluhy zvětšuje a vůbec nepřemýšlí a nevytváří strategie na oddlužení? Přitom stát by neměl podléhat rafinovaným marketingovým fintám, který je občan, bez jakékoliv přípravy ve škole, či jinde, vystaven prakticky stále. Možná proto již v roce 2007 v průzkumu MF ČR většina občanů vyjádřila přesvědčení, že jim chybí finanční gramotnost a že je stát resp. školství na tuto situaci nepřipravil a že by jim tedy právě stát měl tuto znalost doplnit. I proto jsme již v roce 2008, tehdy jsem řídil společnost COFET a velký projekt DDŠ, učit nezaměstnané finanční gramotnost. Právě pro intenzivní zájem nejen nezaměstnaných, ale všech skupin obyvatel vč. odborníků na mě i na společnost právě ti, kteří měli za peníze daňových poplatníků zajišťovat prostřednictvím vzdělávání sociální smír a sociální jistoty pro občany, vyhlásili doslova fatvu.

Situace občanů se v průběhu let stala daleko horší, nejen nastupující krizí v roce 2008, ale zejména, že proti dlužníkovi stojí nyní celý oblužný systém. Systém, který je propojen od soukromníků přes státní správu a na jeho konci jsou obrovské peníze zase u soukromníků v nedohledatelných místech po celém světě. Půjčování peněz v ČR je tak obrovský a tak

výnosný obchod, že i mnozí politici se nechali zainteresovat. Občan, který se do tohoto soukolí dostane nemá šanci, prostě občan jako jedinec nemá šanci proti systému zaštitěným státem.

Předlužený zaměstnanec je pro zaměstnavatele přítěží, je demotivovaný, má problém, kde vzít peníze na cestu do práce, je rizikem, protože zoufale potřebuje peníze a chce žít a přežít, atd. Pokud si zaměstnavatel ještě přičte problémy a rizika vznikající u mzdových účetních při výpočtech a rozesílání různých částek různým oprávněným, zpravidla si rozmyslí zaměstnávat předluženého občana a volí jinou variantu. Z předlužených nezaměstnaných se pak velice často stávají trvale nezaměstnatelní a sociálně vyloučení. Statistika sebevražd v ČR z důvodu předlužení, apod. a další statistiky sledující např. nemocnost předlužených, apod. není pro občany ČR dostupná. Další otázkou by bylo, kolik je vůbec předlužených občanů ČR a komu vlastně občané ČR dluží? Kolik stojí finanční negramotnost státní rozpočet ČR se neodvažují odhadovat, ale např. ve Velké Británii náklady státního rozpočtu na finanční negramotnost britských občanů vyčíslili na 2,1 miliardy liber ročně (údaj roku 2009).